

4.2.3 Vedení účetnictví u podnikající fyzické osoby (OSVČ)

4.2.3.1 Povinnost podnikatele vést účetnictví

V případě, že podnikatel – fyzická osoba je účetní jednotkou, potom musí vést účetnictví. Zákon o účetnictví stanoví, kdo je účetní jednotkou, tzn. na koho se tento zákon vztahuje.

Z podnikatelů fyzických osob se jedná zejména o:

- fyzické osoby, které jsou podnikatelské subjekty a jsou zapsány v obchodním rejstříku
- fyzické osoby, které jsou účastníkem společnosti (dříve sdružení), jejíž členem je účetní jednotka
- fyzické osoby, pokud jejich obrat přesáhl za bezprostřední předcházející kalendářní rok částku 25 000 000 Kč
- ostatní fyzické osoby, které vedou účetnictví na základě svého rozhodnutí.

Poznámka:

Fyzické osoby, jejichž obrat překročil za bezprostředně předcházející kalendářní rok částku 25 000 000 Kč se stávají účetními jednotkami od prvního dne následujícího roku. Nemají však ještě povinnost vést účetnictví. Tato povinnost jim vzniká od prvního dne účetního období následujícího po kalendářním roce, ve kterém se staly účetní jednotkou.

Účetnictví musí vést minimálně po dobu 5 let, a to i kdyby v následujících letech vykazovaly obraty nižší než je 25 mil. Kč.

PŘÍKLAD

Pan Jaroš podniká jako fyzická osoba. V roce 2024 vedl daňovou evidenci a jeho obrat v tomto roce činil 27 mil. Kč. V dalších letech (2025, 2026) již obrat 25 mil. Kč nepřekročil.

Řešení:

Pan Jaroš se od 1. 1. 2025 stal účetní jednotkou, v roce 2025 však ještě stále mohl vést daňovou evidenci. Ale od 1. 1. 2026 již vede účetnictví.

Poznámka: Daňové dopady přechodu z daňové evidence na účetnictví jsou vysvětleny v části 4.2.3.5

Účetnictví bude muset podnikatel vést minimálně do roku 2030, bez ohledu na to, jaký obrat v letech 2025 až 2029 dosáhne.

4.2.3.2 Zjednodušený rozsah účetnictví

Fyzické osoby, které jsou účetními jednotkami a nemají povinný audit, mohou vést účetnictví ve zjednodušeném rozsahu. Jedná se stále o podvojný účetnictví, ale jsou zde prominuty nebo zjednodušeny některé povinnosti účetní jednotky. Například účetní jednotky, které vedou účetnictví ve zjednodušeném rozsahu:

- mohou v účtovém rozvrhu používat syntetické účty na úrovni účtových skupin
- mají možnost spojit účtování v deníku s účtováním v hlavní knize
- nemusí odlišovat částky účetních a daňových odpisů, tj. mohou účtovat o částkách daňových odpisů
- nemají povinnost používat rezervy a opravné položky

4.2.3.3 Účet individuálního podnikatele

Podnikatel – fyzická osoba, která vede účetnictví, má ve 4. účtové třídě vymezenou účtovou skupinu 49 a v rámci této skupiny se používá účet 491 – Účet individuálního podnikatele.

Vzhledem k tomu, že podnikatel fyzická osoba nepoužívá účty v účtových skupinách 41 a 42, zachycuje se na tomto účtu **celkový stav vlastních zdrojů podnikatele**.

Účet 491 má **zpravidla pasivní zůstatek**, ale za určitých podmínek (například ztrátové hospodaření, vysoké zadlužení), může mít zůstatek i aktivní.

Účtování na účtu 491

Na tomto účtu se zaznamenávají zejména vklady a výběry podnikatele. Může jít o vklady jak při samotném vzniku podnikání, tak i během podnikatelské činnosti. Tyto vklady i výběry mohou být peněžní i nepeněžní.

Pokud se jedná o převody ostatního majetku do osobního užívání (například automobil, budova apod.), lze je provést kdykoliv na základě rozhodnutí podnikatele. Je třeba si však uvědomit, že případné vyřazení z obchodního majetku může mít daňové dopady, a to jak v oblasti DPH, tak i daně z příjmů.

Poznámka:

*V případě individuálního podnikatele nelze spolehlivě a důsledně oddělit firemní majetek od osobního majetku. Proto je třeba vycházet ze ZDP, který **obchodním majetkem** poplatníka pro účely daně z příjmů rozumí tu část majetku poplatníka, o které bylo nebo je účtováno anebo je nebo byla vedena v daňové evidenci.*

Účtování typických účetních případů na účtu 491:

Dokl.	Popis účetního případu	MD	Dal	Pozn.
PPD	Osobní vklad do pokladny	211	491	
VBÚ	Osobní vklad peněžních prostředků na účet	221	491	
VÚD	Nepeněžitý vklad DHM	021, 022	491	
VÚD	Nepeněžitý vklad – zásoby	112, 132	491	
VPD	Výběr peněz v hotovosti pro osobní spotřebu	491	211	výběry nejsou limitovány
VBÚ	Výběr peněz z účtu pro osobní spotřebu	491	221	
VÚD	Vyřazení odpisovaného DHM – poř. cena	081, 082	021, 022	V případě uplatnění nároku na odpočet DPH při pořízení majetku je třeba při jeho vyřazení odvést DPH finančnímu úřadu
VÚD	Doúčtování zůstatkové ceny vyřazeného DHM pro osobní spotřebu	491	081, 082	
VÚD	Povinnost odvést DPH z vyřazeného DHM	491	343	

Výsledek hospodaření z minulého účetního období zaznamenaný na účtu 431 – Výsledek hospodaření ve schvalovacím řízení (zisk na straně Dal, ztráta na straně MD) se následně převede na účet 491 – Účet individuálního podnikatele.

Dokl.	Popis účetního případu	MD	Dal
VÚD	Převod zisku z minulého roku	431	491
VÚD	Převod ztráty z minulého roku	491	431

K účtu 491 je vhodné vést analytickou evidenci, kde se bude odděleně sledovat převedený zisk nebo ztráta za předchozí období.

4.2.3.4 Výběry peněz pro osobní spotřebu

Fyzická osoba nemůže sama sebe zaměstnat, ale může kdykoliv bez omezení převádět volné peněžní prostředky pro svoji osobní spotřebu.

Tyto výběry nemají vliv na výši zisku podnikatele, tzn. i kdyby se podnikatel například rozhodl, že si měsíčně bude vyplácet odměnu za práci pro firmu, z daňového hlediska toto rozhodnutí nemá žádný význam. Veškeré výběry se účtují jako snížení vlastních zdrojů podnikatele (na straně MD účtu 491) a neovlivňují tedy výsledek hospodaření ani základ daně.

4.2.3.5 Zdanění příjmů podnikatele

Na rozdíl od daně z příjmů právnických osob, kde všechny příjmy vstupují do obecného základu daně, u fyzických osob se zdanitelné příjmy člení do pěti skupin (ze závislé činnosti, ze samostatné činnosti, z kapitálového majetku, z nájmu a ostatní příjmy). Nejprve se stanoví dílčí základy daně z jednotlivých druhů příjmů a teprve následně se vypočítá celkový základ daně jako souhrn dílčích základů.

Tento celkový základ daně se snižuje o nezdanitelné části a odčitatelné položky a takto upravený se zdaňuje zpravidla sazbou ve výši 15 %.

Vypočtená daň se potom snižuje o slevy na dani (například na poplatníka), daňové zvýhodnění na vyživované děti.

Výsledná daňová povinnost podnikatele (tj. daň z příjmů po slevách) se zaúčtuje na stranu Dal účtu 341 – Daň z příjmů (se souvztažným zápisem na stranu MD účtu 591 – Daň z příjmů splatná).

4.2.3.6 Zdravotní a sociální pojištění podnikatele

Podnikatel má zpravidla povinnost platit v průběhu roku měsíční zálohy na zdravotní a sociální pojištění. Tyto zálohy se účtují na stranu MD účtu 336 – Zúčtování s institucemi sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění.

Po skončení roku podnikatel musí sestavit přehledy pro zdravotní pojišťovnu a správu sociálního zabezpečení, kde vypočte povinnost ke zdravotnímu a sociálnímu pojištění. Tato částka se zaúčtuje do nákladů na stranu MD účtu **526 – Sociální náklady individuálního podnikatele** (se souvztažným zápisem na stranu Dal účtu 336 – Zúčtování s institucemi sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění).

Poznámka:

Vyměřovací základy pro zdravotní a sociální pojištění se odvozují od dílčího základu daně ze samostatné činnosti podnikatele (§ 7 ZDP). Pro rok 2026 činí u zdravotního pojištění 50 %, u sociálního pojištění 55 % z tohoto dílčího základu daně.

Zůstatek na účtu 336 (resp. příslušných analytických účtů) udává výši doplatku nebo přeplatku (tj. závazku nebo pohledávky) vůči správě sociálního zabezpečení a zdravotní pojišťovně, u které je podnikatel přihlášen.

UPOZORNĚNÍ

Zdravotní a sociální pojištění OSVČ zaznamenané na účtu 526 je dle ZDP nedaňovým nákladem.

PŘÍKLAD

Podnikatel Petr Malý si v průběhu roku 2026 platil zálohy na zdravotní pojištění 46 000 Kč a na sociální pojištění 70 000 Kč.

V roce 2027 podal daňové přiznání k dani z příjmů fyzických osob za rok 2026 a také přehledy pro zdravotní pojišťovnu a správu sociálního zabezpečení.

V podaných přehledech byla vyčíslena povinnost ke zdravotnímu pojištění za rok 2026 ve výši 40 500 Kč a k sociálnímu pojištění ve výši 87 600 Kč.

Řešení:

Text	Kč	MD	Dal
1. Zaplacené zálohy na zdravotní pojištění	46 000	336.1	221
2. Zaplacené zálohy na sociální pojištění	70 000	336.2	221
3. Povinnost ke zdravotnímu pojištění za rok 2026	40 500	526	336.1
4. Povinnost k sociálnímu pojištění za rok 2026	87 600	526	336.2
5. Vrácení přeplatku od zdravotní pojišťovny na BÚ	5 500	221	336.1
6. Doplatek pojistného správě sociálního zabezpečení	17 600	336.2	221

OPAKOVACÍ OTÁZKY

- Jak fyzická osoba zjišťuje výsledek hospodaření, resp. základ daně, při vedení účetnictví a jak naopak při vedení daňové evidence?
- Který specifický účet v účtové třídě 4 slouží k evidenci osobních vkladů a výběrů podnikatele?
- Pokud si podnikatel vybere z pokladny hotovost pro osobní spotřebu, jakým způsobem tato operace ovlivní výsledek hospodaření (zisk/ztrátu) v účetnictví?
- Uveďte alespoň dva příklady nákladů, které fyzická osoba sice řádně zaúčtuje do 5. účtové třídy, ale v daňovém přiznání je musí vyloučit jako daňově neuznatelné.
- Jak se postupuje při účetní uzávěrce podnikajících FO a na jakém účtu bude na začátku roku zaznamenán použitelný zisk.
- Jak se stanoví základ daně podnikatele a jak se vypočítá daňová povinnost?
- Proč se musí při přechodu z daňové evidence na účetnictví upravit základ daně za zdaňovací období, ve kterém bylo zahájeno účtování?

TEST

Posudte správnost či nesprávnost níže uvedených tvrzení.
Nesprávná tvrzení zdůvodněte.

Tvrzení	ANO	NE
Limit obratu, po jehož překročení musí fyzická osoba začít povinně vést účetnictví, činí v ČR 25 mil. Kč za bezprostředně předcházející kalendářní rok.		
Fyzická osoba, která se dobrovolně zapsala do obchodního rejstříku, se stává účetní jednotkou a má povinnost vést účetnictví.		
Podnikající FO, která vede účetnictví, podává daňové přiznání k dani z příjmů právnických osob.		
Pokud podnikatel vloží do svého podnikání osobní automobil, který dosud neměl v obchodním majetku, dojde v účetnictví ke zvýšení vlastního kapitálu.		
Pokud fyzická osoba vede účetnictví, stává se automaticky plátcem DPH bez ohledu na výši obratu.		
Účet individuálního podnikatele může mít na konci účetního období aktivní i pasivní zůstatek v závislosti na tom, zda v průběhu roku převažovaly vklady nebo soukromé výběry.		